

Anna Kozarska* <https://orcid.org/0009-0007-8808-9765>

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

e-mail: ankakozarska@gmail.com

Joanna Siodłowska** <https://orcid.org/0009-0003-0687-813X>

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

e-mail: joanna_siodlowska@wp.pl

Emilia Osmólska*** <https://orcid.org/0000-0001-9001-6011>

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

e-mail: emilia.osmolska@up.lublin.pl

Monika Stoma**** <https://orcid.org/0000-0003-0404-699X>

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

e-mail: monika.stoma@up.lublin.pl

Analiza potencjału wykorzystania terenów Poleskiego Parku Narodowego w kontekście zrównoważonego rozwoju

https://doi.org/10.25312/2391-5129.39/2024_03akjs

* Anna Kozarska – studentka Uniwersytetu Przyrodniczego na kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji o stopniu specjalistycznym inżynieria zarządzania produkcją i usługami. Interesuje się efektywnym zarządzaniem w przedsiębiorstwie. Aktywnie uczestniczy w Studenckim Kole Zarządzania i Ekonomii, dzięki czemu może zdobywać wiedzę na temat zarządzania projektami i procesami technologicznymi.

** Joanna Siodłowska – studentka inżynierii zarządzania produkcją i usługami na kierunku zarządzanie i inżynieria produkcji. Interesuje się innowacyjnymi rozwiązaniami w zarządzaniu, perswazją w marketingu oraz wdrażaniem sztucznej inteligencji w procesy biznesowe.

*** Emilia Osmólska – magister inżynier, asystentka badawczo-dydaktyczna na Uniwersytecie Przyrodniczym. Zajmuje się zarządzaniem jakością, skupiając się na praktycznym wdrażaniu nowoczesnych metod w sektorze spożywczym. Dzięki swojej działalności badawczej wspiera rozwój innowacyjnych praktyk, które łączą wymagania branży spożywczej z zasadami zrównoważonego rozwoju i certyfikacji jakości.

**** Monika Stoma – doktor habilitowana, profesor Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, specjalizuje się w inżynierii rolniczej oraz zarządzaniu jakością, koncentrując się na organizacji przemysłowej i optymalizacji procesów produkcyjnych. Posiada kompetencje w zakresie zarządzania cyklem życia produktu (PLM), logistyki oraz zrównoważonego zarządzania łańcuchem dostaw.

Region Lubelszczyzny, zwłaszcza gmina Urszulin, charakteryzuje się bogatą historią i różnorodnym krajobrazem. Jednakże, ze względu na obecność obszarów chronionych, możliwości zatrudnienia są tu ograniczone, co hamuje rozwój gospodarczy. W odpowiedzi na te wyzwania analizowane są możliwości tworzenia ekologicznych form działalności gospodarczej przy uwzględnieniu światowych trendów partycypacji społecznej. Kluczowym elementem proponowanego modelu rozwoju jest efektywne wsparcie finansowe, które może przekształcić ograniczenia w nowe możliwości rozwoju, zachowując jednocześnie integralność ekosystemów chronionych obszarów. Celem pracy była analiza potencjału wykorzystania terenów Poleskiego Parku Narodowego w kontekście zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: rolnictwo ekologiczne, gmina Urszulin, Poleski Park Narodowy, zmniejszenie bezrobocia, przedsiębiorstwo społeczne

Wprowadzenie

Lubelszczyzna, położona we wschodniej części Polski, jest regionem o bogatej historii, kulturze i różnorodnym krajobrazie. Na szczególną uwagę zasługuje gmina Urszulin, która obejmuje znaczne fragmenty Poleskiego Parku Narodowego oraz chroniona jest w ramach programu Natura 2000. W związku z tym obserwowane są ograniczone możliwości zatrudnienia dla mieszkańców oraz powolny rozwój gospodarczy. W kontekście przeszkód wynikających z obecności obszarów chronionych analizowane są możliwości kreacji ekologicznych i zrównoważonych form działalności gospodarczej.

Należy uwzględnić światowe trendy, w których partycypacja społeczna staje się nieodzownym elementem zarządzania obszarami chronionymi. Szczególną uwagę poświęca się wprowadzeniu innowacyjnych rozwiązań wspierających rozwój rolnictwa, które jednocześnie respektują i zachowują integralność ekosystemów chronionych obszarów. Jednym z kluczowych elementów proponowanego modelu rozwoju jest wdrożenie skutecznego wsparcia finansowego (Yigitcanlar, Dizdaroglu, 2015; McPhearson i in., 2016; Degórski, 2018). Analiza mechanizmów alokacji środków oraz efektywne wykorzystanie dotacji unijnych stają się istotnym zagadnieniem w kontekście stymulowania zrównoważonego rozwoju rolniczo-gospodarczego w różnych obszarach. Skoncentrowane na obszarze gminy Urszulin inwestycje mogą stanowić klucz do przekształcenia ograniczeń w nowe możliwości rozwoju, zapewniając jednocześnie ochronę unikatowych walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

W celu zapobiegania sukcesji i stymulowania zrównoważonego rozwoju terenów parków wdrażane są praktyki ekologiczne, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania wypasu owiec. Wypas owiec jest tradycyjną praktyką rolniczą, która od wieków odgrywa istotną rolę w produkcji żywności na obszarach wiejskich. Sukcesja to jedna z najważniejszych form zmienności ekosystemu w czasie. Sukcesja ekologiczna jest procesem kierunkowym, podczas którego dochodzi do stopniowych zmian w składzie

gatunkowym i w warunkach biotycznych danego ekosystemu. Natomiast sukcesja wtórna jest procesem przekształcania istniejącego ekosystemu w inny, czyli jest procesem odbudowywania się biocenozy, która uległa zniszczeniu (Kowalski, 1993). Przykładem może być przekształcanie się jeziora w las. W rezultacie z jeziora powstaje bagno, z bagna torfowisko, z czasem następuje całkowity zanik jeziora poprzez jego zarośnięcie. Powierzchnia powoli przekształca się w krzewiaste zarośla, a tak zmodyfikowany obszar stanowi już świetne podłoże dla rozwoju lasu (Szczepańska, Szczepański, 2010).

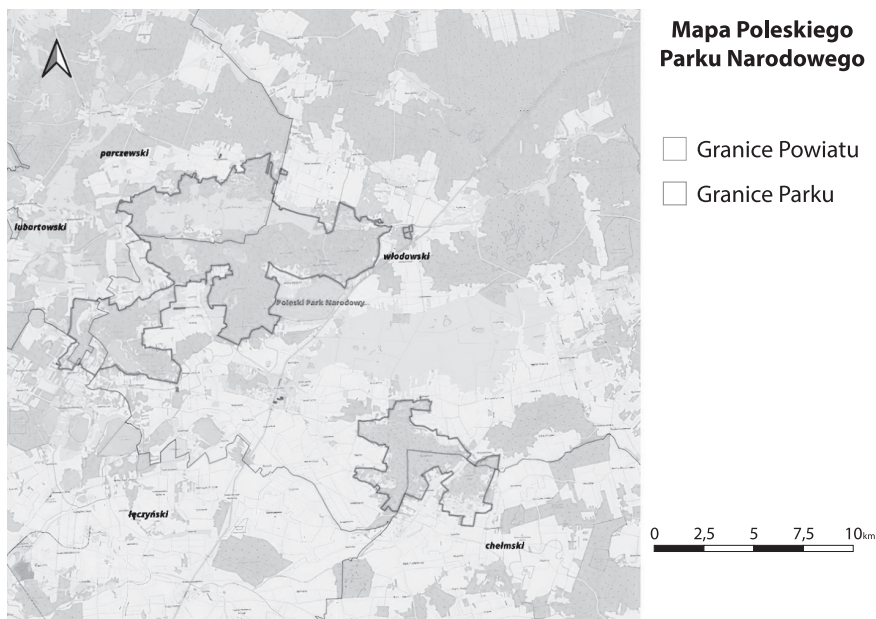
To samo dzieje się, gdy na pola czy łąki leżące odłogiem zaczyna wstępować nowa roślinność trawiasta, a następnie powstają zarośla i zaczyna kształtować się las. W obszarach parkowych sukcesja może prowadzić do utraty charakterystycznych cech krajobrazu, zagrażając unikatowym ekosystemom i atrakcyjności turystycznej. Dlatego też wypas owiec pozwala kontrolować roślinność, co zapobiega rozprzestrzenianiu się krzewów i drzew, utrzymując otwarte przestrzenie i zachowując charakterystyczny krajobraz. Wpływa pozytywnie na bioróżnorodność, sprzyjając różnorodności gatunkowej roślin i zwierząt, a także odbudowuje naturalne siedliska (Witkowska-Żuk, Ciurzycki, 2000; Molik i in., 2017). Obszary, takie jak parki, są szczególnie narażone na degradację i utratę różnorodności biologicznej. Konieczne staje się więc wprowadzenie innowacyjnych praktyk, które nie tylko chronią środowisko, ale również sprzyjają zrównoważonemu rozwojowi lokalnych społeczności. Owce są doskonałymi „ekologicznymi kosiarkami”, dlatego że naturalne żerowanie pomaga kontrolować wzrost roślinności, co jest istotne w zapobieganiu sukcesji ekologicznej. Taki proces może wspierać tradycyjne praktyki rolnicze, przyczyniając się do ożywienia gospodarki regionalnej. Lokalne społeczności mogą czerpać korzyści z produkcji wełny, mięsa i innych produktów związanych z hodowlą owiec. W ten sposób wypas może przyczynić się do tworzenia miejsc pracy i wzmacniania lokalnej gospodarki (Sosin-Bzducha, Chełmińska, Sikora, 2012). Skuteczność wdrażania praktyk ekologicznych wymaga jednak zintegrowanego podejścia, które uwzględnia potrzeby zarówno środowiska, jak i społeczności. Konieczne jest opracowanie programów edukacyjnych i informacyjnych, które promują zrównoważone praktyki rolnicze oraz świadomość ekologiczną wśród mieszkańców i odwiedzających obszar parkowy.

Z tego względu celem pracy była analiza potencjału wykorzystania terenów Poleskiego Parku Narodowego w kontekście zrównoważonego rozwoju. W pracy przedstawiono etymologię Poleskiego Parku Narodowego, zrównoważony rozwój rolniczy na terenach gminy Urszulin, przedsiębiorczość społeczną, zmniejszenie bezrobocia, aspekty turystyczne, a rozważania zwięźcono podsumowaniem.

Etymologia

Poleski Park Narodowy został założony w 1990 roku w celu zachowania unikatowej w skali Polski i Europy mozaiki przemieszanych ze sobą ekosystemów torfowiskowych, wodnych i leśnych wraz z obszarami ekstensywnie użytkowanymi,

stanowiącymi jedną z najważniejszych ostoi ptaków wodnych i błotnych – około 200 gatunków ptaków, z czego 150 to gatunki lęgowe (Soroka, Wojciechowska-Solis, 2017). Idea utworzenia parku zrodziła się z inicjatywy profesora Dominika Fijałkowskiego. Koncepcja, która mówiła, jak powinien powstać park, cały czas ulegała zmianom. Na Polesiu przeprowadzano wówczas liczne prace melioracyjne powiązane z budową kanału Wieprz–Krzna. Choć nie udało się uchronić terenów przed osuszeniem i przekształceniem w użytki zielone, to jednak zdołano doprowadzić do powstania na obszarze dzisiejszego parku aż czterech rezerwatów przyrody. Na rysunku 1 przedstawiono Poleski Park Narodowy.

Rys. 1. Mapa Poleskiego Parku Narodowego

Źródło: opracowanie własne.

Sukcesja wtórna (botanika leśna, fitosocjologia) to proces sukcesji, który zachodzi w takich miejscach, gdzie występująca poprzednio roślinność uległa zniszczeniu (regresji), a siedlisko w różnym stopniu zostało przekształcone, przy czym zasiedlanie takich miejsc odbywa się za pomocą diaspor pochodzących z zewnątrz. Sukcesja wtórna jest procesem pojawiającym się często na ugorach, porzuconych łąkach, pożarzyskach itp. Tereny pozbawione lasu opanowywane są w pierwszej kolejności przez gatunki pionierskie, które dzięki swym właściwościom biologicznym i ekologicznym (takim jak szybki wzrost w młodości, wczesne zakwitanie, obfite obradanie nasion, anemochoria, światłolubność, wysoka tolerancja w stosunku do siedliska) pojawiają się przed innymi gatunkami, wykorzystując i przekształcając skrajne warunki środowiskowe w warunki optymalne dla życia pojedynczych organizmów, populacji, a w konsekwencji – całych biocenoz. Sukcesja wtórna rekreacyjna prowa-

dzi do odtworzenia końcowego zbiorowiska leśnego, które występowało uprzednio, natomiast sukcesja wtórna kreatywna jest procesem, w wyniku którego powstaje zbiorowisko końcowe odmienne od tego, jakie występowało w danym położeniu pierwotnie (Faliński, 1991). Na rysunku 2 pokazano listę parków narodowych według kategorii ochronności w 2020 roku.

PARKI NARODOWE NATIONAL PARKS	Powierzchnia w hektarach <i>Area in hectares</i>					otuliny of the protection zone
	parku narodowego <i>of the national park</i>					
	ogółem <i>grand total</i>	w tym pod ochroną <i>of which under protection</i>		czynną <i>active</i>	krajobrazową <i>of landscape</i>	
		ściśle <i>strict</i>				
		razem <i>total</i>	w tym grunty leśne <i>of which forest land</i>			
O G Ó Ł E M	315138,67	79132,95	61725,00	183267,63	47396,59	449624,32
TOTAL						
Biebrzański	59223,00	7494,00	6706,68	27699,00	24030,00	66824,00
Kampinoski	38544,33	4636,00	4130,20	27872,38	6035,95	37756,49
Bieszczadzki	29191,90	20329,24	16839,59	8780,92	81,74	55934,36
Słowiński ^a	21611,43	5385,74	2713,28	15878,16	347,53	30220,00
Tatrzański	21182,07	14994,12	8109,30	3482,07	2705,88	180,95
Magurski	19437,90	2407,70	2407,70	16929,70	52,00	22969,00
Wigierski	15089,75	1815,26	1696,47	10511,22	2763,27	11283,80
Drawieński	11342,00	569,00	443,30	10269,00	504,00	40890,00
Białowiecki	10517,30	6059,30	5819,80	4104,60	353,40	3224,30
Poleski	9759,90	116,56	114,03	8385,21	1258,13	13702,77
Roztoczański	8482,83	1029,22	1029,22	7240,22	213,39	38095,87
Woliński ^a	8199,41	500,19	418,8	7631,91	67,31	3368,60
Ujście Warty	8098,87	681,90	–	4040,27	3376,70	10453,90
Świętokrzyski	7626,45	2911,30	2894,49	4458,83	256,32	20786,07
Wielkopolski	7597,20	258,85	115,03	5224,96	2113,39	7405,80
Narwiański	7350,00	–	–	2057,00	–	15408,00
Gorczański	7038,09	3616,99	3602,00	2884,89	536,21	16646,61
Gór Stołowych	6353,40	1461,44	1461,44	4334,01	557,95	10504,28
Karkonoski	5951,42	2223,48	778,91	3708,35	19,59	13093,00
Bory Tucholskie	4613,04	324,30	278,4	4209,78	78,96	12980,52
Babiogórski	3393,42	1282,03	1181,39	1929,75	181,64	8437,00
Pieniński	2371,75	743,92	693,61	532,94	1094,89	2682,00
Ojcowski	2163,21	292,41	291,36	1102,46	768,34	6777,00

a Bez wód przybrzeżnych Morza Bałtyckiego.

a Excluding coastal water of the Baltic Sea.

Rys. 2. Parki narodowe według kategorii ochronności w 2020 roku

Źródło: GUS.

Zrównoważony rozwój rolniczy

Ekologiczna produkcja rolna ma na celu minimalizowanie negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko naturalne, jednocześnie dbając o zdrowie konsumentów i dobrostan zwierząt. Wprowadzenie hodowli owiec w ramach produkcji ekologicznej może być kluczowym krokiem w kierunku osiągnięcia tych celów (Peter, Bernacka, 2017; Kokotkiewicz, Radzik-Rant, Rant, 2018).

Operacje, które muszą być wykonane, aby gospodarstwo mogło prowadzić produkcję ekologiczną, to:

- budowa albo modernizacja budynków lub budowli służących do produkcji ekologicznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych obiektów), wyłącznie bezwiewiowe utrzymanie zwierząt,
- stosowanie rozwiązań rolnictwa precyzyjnego, w tym w budynkach lub budowlach służących do produkcji ekologicznej,
- zwiększanie dochodowości produkcji poprzez bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechowywalność oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży (w tym bezpośredniej) (Nachtman, 2015).

Lokalne i krajowe instytucje, takie jak: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencje ds. Ochrony Środowiska, Agencje Rozwoju Regionalnego, powinny aktywnie informować rolników o dostępnych programach, kładąc szczególny nacisk na ich korzyści dla ochrony środowiska naturalnego.

Hodowla owiec może sprzyjać ochronie bioróżnorodności poprzez promowanie zachowania naturalnych ekosystemów pastwiskowych oraz zmniejszenie potrzeby stosowania chemicznych środków ochrony roślin. Programy finansowego wsparcia mogą zachęcić rolników do przejścia na ekologiczne metody produkcji. Dotacje na inwestycje w ekologiczną infrastrukturę gospodarską, taką jak pastwiska czy zagrody dla owiec, będą wspierać utrzymanie i rozwój ekologicznych gospodarstw.

Dobrym pomysłem jest przeznaczenie dawnych PGR-ów, które nie są w pełni zagospodarowane, na tereny hodowli owiec. Taka hodowla stanowi atut turystyczny i może przynieść różnorodne korzyści. Z jednej strony, w postaci wykorzystania wszelkich nieużytków, a z drugiej – w postaci dochodu dla miejscowej ludności między innymi z prowadzenia warsztatów pozyskiwania wełny, oczyszczania, stuprocentowego wykorzystania tego surowca, a nawet szydełkowania.

Wprowadzenie na teren Poleskiego Parku Narodowego owiec wpłynie pozytywnie zarówno na rozwój turystyki, jak i pozyskanie pracy dla mieszkańców. To przyczyni się do spadku bezrobocia oraz promocji lokalnego obszaru. W tabelach 1 i 2 podano miejsca, w których może być prowadzona działalność handlowa i rolnicza.

Tab. 1. Wykaz miejsc, w których może być prowadzona działalność handlowa

Lp.	Miejsce udostępniane	Lokalizacja
1	Ośrodek Dydaktyczno-Administracyjny w Urszulinie	266d
2	Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny w Starym Żaluczu	264a
3	Pola wypoczynkowe: Babask, Łomnica, Łowiszów, Pieszowola	200d, 161r, 144p, 10n
4	Plac z wieżą widokową przy Bagnie Staw w Wojciechowie	345a

Lp.	Miejsce udostępniane	Lokalizacja
5	Plac z wieżą widokową przy Bagnie Bubnów w Zastawiu	328f
6	Plac z zadaszaniem nad jeziorem Łukie	255k

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Polskiego Parku Narodowego.

Tab. 2. Wykaz miejsc, w których może być prowadzona działalność rolnicza

Lp.	Miejsce udostępniane
1	Grunty rolne: łąki trwałe, pastwiska, grunty orne, sady w obszarze ochrony czynnej na terenie całego Parku – ekstensywne użytkowanie gruntów rolnych
2	Łąki bagienne na torfowiskach obwodu ochronnego Bubnów w oddziałach 308–316, 318–325, 329–331, 334–339, 342–345, 347–350, 352–358, 362, 371 – ekstensywne użytkowanie łąk bagiennych
3	Obszar ochrony czynnej – wszystkie oddziały – pasieki o wielkości do 20 uli, ustawione w odległości nie mniejszej niż 2 km w linii prostej od siebie, łącznie do 200 uli na obszarze ochrony czynnej parku

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Polskiego Parku Narodowego.

Przedsiębiorczość społeczna

Przedsiębiorczość społeczna (nazywana także ekonomią społeczną) to sfera aktywności obywatelskiej, która łączy działalność ekonomiczną i biznesową z działalnością pożytku publicznego. Przedsiębiorstwo społeczne jest typem podmiotu gospodarczego, który wysuwa na pierwszy plan cele społeczne (Pacut, 2015).

Zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej status przedsiębiorstwa społecznego może posiadać podmiot ekonomii społecznej oraz jednostka tworząca podmiot ekonomii społecznej, prowadzące:

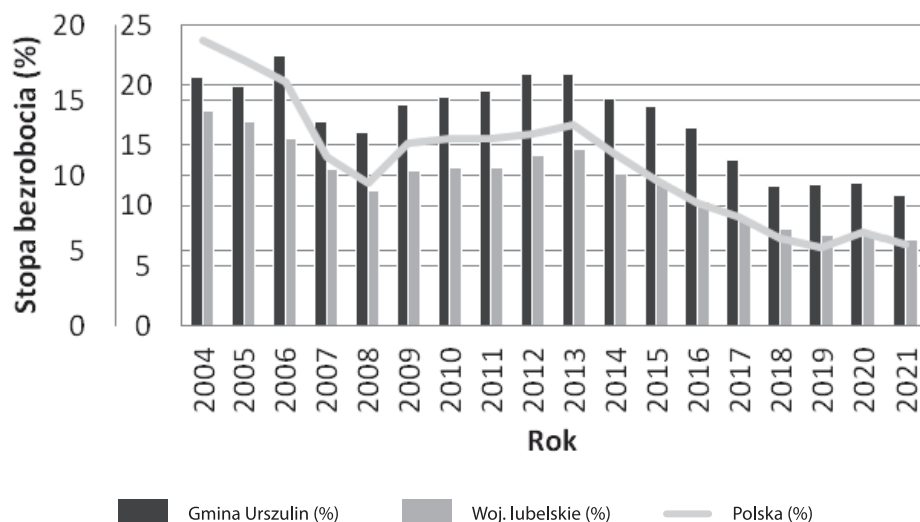
- 1) działalność odpłatną pożytku publicznego, o której mowa w art. 8 ust. 1 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 2) działalność gospodarczą, o której mowa w art. 3 Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2021, poz. 162 i 2105 oraz Dz.U. 2022, poz. 24, 974 i 1570),
- 3) inną działalność o charakterze odpłatnym.

Dzisiaj prowadzone są różne działania związane z przedsiębiorczością społeczną jako formy wsparcia oparte na odpowiedzialności gospodarczej. Jest to interesujący sposób łączenia ludzi z różnych środowisk w celu wymiany opinii, pomysłów i wzajemnego wsparcia odnośnie do zmian. Zaangażowanie w działalność gospodarczą wpływa także pozytywnie na świadomość młodzieży, postrzeganie i uznanie dla społeczności oraz środowiska (Nyk, Kukulak-Dolata, Brzuska, 2017).

Dlatego też zrównoważona hodowla zwierząt wymaga systemowego podejścia do zarządzania gospodarstwem, w którym identyfikuje się wszelkie słabości oraz dąży do udoskonalenia. Można osiągnąć taki rozwój poprzez technologię, naukę oraz innowacje.

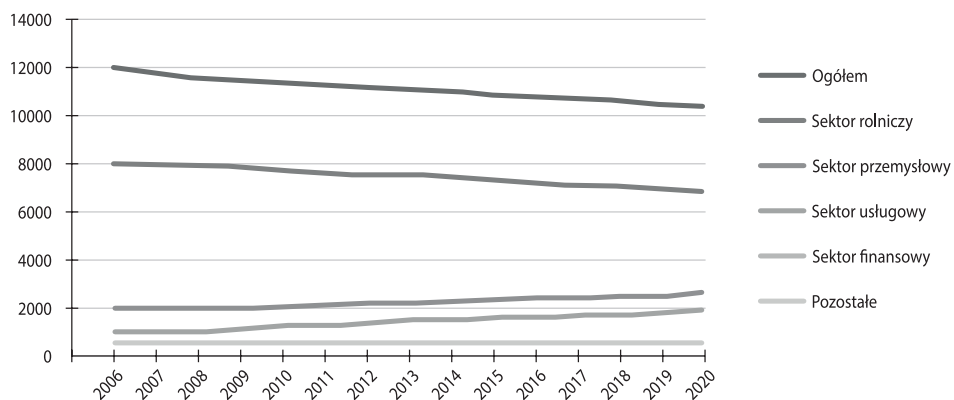
Zmniejszenie bezrobocia

Brak aktywności zawodowej pociąga za sobą przykre konsekwencje. Bezrobocie długotrwałe i równoznaczne z utratą środków do życia jest dużym problemem. Pogorszenie sytuacji materialnej wielu obywateli wiąże się ze społecznym niezadowoleniem, a znaczna liczba osób bezrobotnych stanowi duże obciążenie dla finansów publicznych (Karwacki, Błędowski, 2020). Działania, które mają służyć poprawie tej sytuacji, mogą się różnić w zależności od czasów i bieżących potrzeb rynku. Obecnie, kiedy rolnictwo stanowi kluczowy filar gospodarki wielu krajów, istotne jest zrozumienie, jak efektywna współpraca z urzędami pracy może przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia. Urzędy pracy często organizują szkolenia zawodowe, które mogą być bardzo pomocne dla rolników, szczególnie tych, którzy chcą poszerzyć swoje umiejętności w zakresie hodowli owiec czy zarządzania gospodarstwem. Mogą również pomagać rolnikom w rekrutacji pracowników, co jest potrzebne zwłaszcza w okresach intensywnych prac hodowlanych. Dzięki temu rolnicy mogą znaleźć odpowiednio wykwalifikowaną siłę roboczą, co przyczynia się do sprawniejszego funkcjonowania ich gospodarstw.

Rys. 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Urszulin w latach 2004–2021
Źródło: GUS.

Oferowane przez urzędy pracy doradztwo ekonomiczne jest cennym źródłem informacji dla rolników, pomaga im efektywniej zarządzać zasobami i osiągać lepsze wyniki. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) jest głównym instrumentem finansowym Unii Europejskiej umożliwiającym wspieranie zatrudnienia, poprawę warunków pracy i wyrównanie szans dla wszystkich obywateli UE – zatrudnionych, młodych ludzi lub osób poszukujących pracy (Padechowicz-Rugała, 2017). Na rysunku 4 przedstawiono liczbę osób pracujących według sektorów ekonomicznych w gminie Urszulin w latach 2006–2020.

Rys. 4. Liczba osób pracujących według sektorów ekonomicznych w gminie Urszulin w latach 2006–2020

Źródło: GUS.

Wprowadzenie hodowli owiec na tereny gminy Urszulin i okolic niesie liczne korzyści, które mogą przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia. Ponadto hodowla owiec stanowi formę dywersyfikacji działalności rolniczej na tym obszarze. Dzięki temu rolnicy mogą zmniejszyć swoją zależność od jednego typu produkcji i zwiększyć swoje dochody (Tucki, 2010).

Poleski Park Narodowy jest bogaty w tereny pastwiskowe i obszary naturalne, które są idealnym środowiskiem do wypasu owiec. Dzięki temu również zostanie zahamowana sukcesja, która wkracza na tereny pastwisk. Współpraca z zarządem parku oraz wykorzystanie tych zasobów może przynieść korzyści zarówno dla hodowców, jak i dla ochrony przyrody poprzez zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych.

Aspekty turystyczne

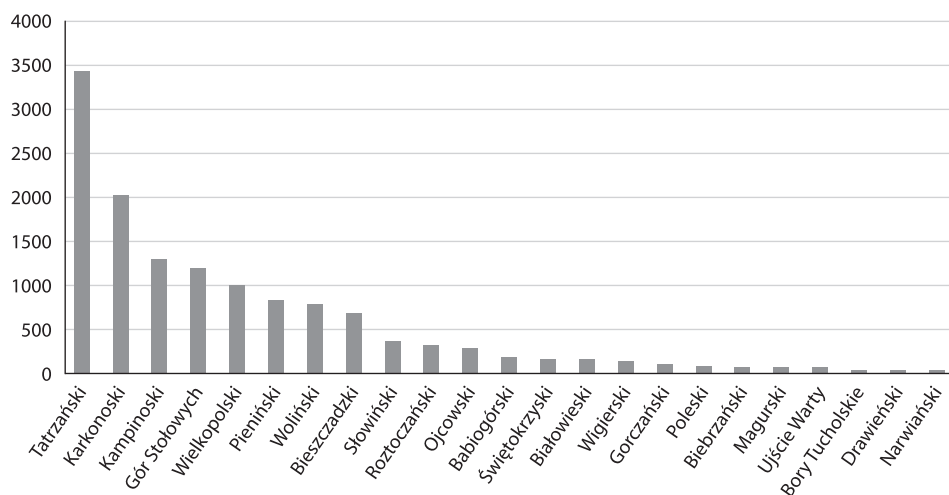
Powstały przez lata prestiż Poleskiego Parku Narodowego jest elementem reklamy, tworzącej obraz miejsca występowania unikatowej fauny i flory oraz możliwości wypoczynku na naturalnych terenach. Poprzez bogactwo walorów Poleski Park

Narodowy jest obszarem o dużym potencjale kreowania nowych produktów turystycznych. Gospodarstwa, które prowadzą hodowlę owiec, mogą być doskonałym miejscem do prowadzenia edukacji turystycznej. Turystom można pokazywać proces hodowli owiec, wpływ ekologicznych praktyk rolniczych na środowisko oraz promować zasady zrównoważonego rozwoju (Sieczko, 2012).

Ponadto można promować agroturystykę, czyli oferowanie przez gospodarstwa hodowlane atrakcyjnych form wypoczynku, na przykład noclegów na wsi, degustacji lokalnych produktów czy udziału w pracach gospodarskich. Zielone łąki, pagórkowate tereny i naturalne siedliska fauny i flory przyciągają turystów poszukujących kontaktu z naturą. W okolicach gospodarstw hodowlanych owiec można organizować spacer, wycieczki rowerowe, jazdę konną czy trekking, co przyciąga osoby zainteresowane aktywnością rekreacyjną na łonie natury (Uglis, Jęczmyk, 2015).

Turystyka może być ważnym czynnikiem, który wpłynie na rozwój gminy. Dzięki temu pomysłowi miejscowość Urszulin oraz jej okolice mają możliwość rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Istotne jest to, że rozkwit turystyki przyniesie lokalnym przedsiębiorstwom i mieszkańcom gmin dodatkowe źródła dochodu. Poprzez sprzedaż produktów lokalnych, regionalnych, usług turystycznych można generować dochody, które w dalszej przyszłości pozwolą na modernizację i rozbudowę gminy. Rozwój turystyki sprzyja inwestycjom infrastrukturalnym, takim jak budowa dróg, szlaki turystyczne, hotele, domki wypoczynkowe, centra rekreacyjne. Poprzez promowanie ekoturystyki, edukacji ekologicznej oraz zachęcanie turystów do szacunku dla środowiska gmina może chronić swoje unikatowe zasoby naturalne na rzecz przyszłych pokoleń.

Na rysunku 5 przedstawiono liczbę turystów odwiedzających parki w Polsce.

Rys. 5. Liczba turystów odwiedzających parki w Polsce w 2020 roku

Źródło: GUS.

Podsumowanie

Praca skupia się na możliwościach, jakie oferuje Poleski Park Narodowy dla zrównoważonego rozwoju lokalnej społeczności przy jednoczesnym zachowaniu unikatowych walorów przyrodniczych. Zlokalizowany na terenach gminy Urszulin Poleski Park Narodowy wyróżnia się bogactwem torfowisk, jezior oraz obecnością rzadkich gatunków fauny i flory, które stanowią cenny zasób przyrodniczy o znaczeniu ogólnokrajowym. Obszary wokół parku posiadają uwarunkowania sprzyjające rozwojowi ekologicznego rolnictwa, które w pewnym stopniu chroni środowisko, jak również wspiera lokalnych producentów, minimalizując ich negatywny wpływ na ekosystem. Zrównoważone praktyki rolnicze na tych terenach mogą wpłynąć na poprawę jakości środowiska, a także stanowić inspirację do wdrażania innowacji w innych rejonach.

Co więcej, przedsiębiorczość społeczna to szansa na tworzenie miejsc pracy, promowanie ekologicznych produktów lokalnych oraz angażowanie społeczności w ochronę przyrody. Rozwój lokalnych inicjatyw może przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia w regionie, co ma duże znaczenie w rejonach wiejskich o ograniczonych możliwościach zatrudnienia.

Istotnym aspektem jest również analiza potencjału turystycznego Poleskiego Parku Narodowego. Walory przyrodnicze parku, takie jak unikatowe torfowiska i bogactwo gatunków, oferują duże możliwości w kontekście rozwoju turystyki ekologicznej. Tego typu turystyka może przyciągnąć zwiedzających, zwiększając dochody lokalnej społeczności, ale musi być wdrażana z poszanowaniem zasad ochrony środowiska. Kluczowym wyzwaniem jest zatem wypracowanie takich form działalności turystycznej, które nie będą szkodziły delikatnym ekosystemom parku.

Podsumowując, Poleski Park Narodowy ma ogromny potencjał rozwojowy, jednak jego wykorzystanie wymaga harmonijnego połączenia ochrony środowiska z inicjatywami na rzecz lokalnej społeczności.

Bibliografia

- Co to jest przedsiębiorstwo społeczne?* (2018), <https://owies.eu/414/co-to-jest-przedsiębiorstwo-społeczne> [dostęp: 15.11.2024].
- Faliński J.B. (1991), *Procesy ekologiczne w zbiorowiskach leśnych*, „Phytocoenosis”, nr 3(1), s. 17–41.
- Karwacki A., Błędowski P. (2020), *Bezrobocie jako współczesna kwestia społeczna – wybrane aspekty socjologiczne i ekonomiczne*, „Studia Socjologiczne”, nr 1(236), s. 135–164.
- Kokotkiewicz J., Radzik-Rant A., Rant W. (2018), *Produkty pochodzenia owczego w systemach jakości żywności*, „Wiadomości Zootechniczne”, nr 56(2), s. 85–92.

- Kowalski M. (1993), *O sukcesji ekologicznej w lasach Jasienia*, „Sylwan”, nr 137(09), s. 37–46.
- Liczba osób pracujących według sektorów ekonomicznych w gminie Urszulin w latach 2006–2020*, Główny Urząd Statystyczny.
- Molik E., Dobosz J., Kordeczka K., Pęksa M. (2017), *Wypas kulturowy owiec na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego jako przykład gospodarowania zgodnego z zasadami ekorozwoju*, „Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych”, nr 1, s. 61–70.
- Nachtman G. (2015), *Gospodarstwa łączące ekologiczne i konwencjonalne metody produkcji na tle ekologicznych*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej”, nr 3(344), s. 129–147.
- Niżnikowski R., Jóskowiak L., Wójcik R. (2017), *Ekstensywny wypas owiec w ochronie przyrody i krajobrazu*, „Wiadomości Zootechniczne”, nr 55(2), s. 92–100.
- Nyk M., Kukulak-Dolata I., Brzuska E. (2017), *Ekonomia społeczna. Teoria i praktyka przedsiębiorczości społecznej*, Difin, Warszawa.
- Ochrona przyrody* (b.r.), <https://www.poleskipn.pl/index.php/historia-i-przyroda/ochrona-przyrody> [dostęp: 15.11.2024].
- Owce – opłacalność hodowli i dopłaty do ras rodzimych* (2023), <https://i-rolnik.pl/vademecum/hodowla-owiec-w-polsce-oplacalnosc-doplatty-rasy-rodzime-owiec/> [dostęp: 15.11.2024].
- Pacut A. (2015), *Rozwój przedsiębiorczości społecznej – istota i kierunki analizy*, „Ekonomia Społeczna”, nr 1, s. 7–20.
- Padechowicz-Rugała E. (2017), *Doradca i doradztwo zawodowe w opiniach osób bezrobotnych*, „Rynek – Społeczeństwo – Kultura”, nr 2(23), s. 135–141.
- Parki narodowe według kategorii ochronności w 2020 r.*, Główny Urząd Statystyczny.
- Polskie parki narodowe w obiektywie statystyki publicznej* (2021), <https://stat.gov.pl/portal-edukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/> [dostęp: 15.11.2024].
- Rokicki T. (2015), *Sytuacja ekonomiczna gospodarstw owczarskich w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej”, nr 111, s. 123–130.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Polskiego Parku Narodowego, Dz.U. 2020, poz. 1966.
- Sieczko A. (2012), *Turystyka wiejska i agroturystyka w świetle perspektyw rozwoju obszarów wiejskich*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu”, nr 14(3), s. 353–357.
- Soroka A., Wojciechowska-Solis J. (2017), *Zasoby naturalne Poleskiego Parku Narodowego a rozwój turystyki*, „Sylwan”, nr 161(3), s. 259–264.
- Sosin-Bzducha E., Chełmińska A., Sikora J. (2012), *Wypas owiec jako element czynnej ochrony Krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej*, „Wiadomości Zootechniczne”, nr 50(2), s. 85–88.

- Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Urszulin w latach 2004–2021*, Główny Urząd Statystyczny.
- Szczepańska M., Szczepański M. (2010), *Transformacja krajobrazu okolic Jeziora Kierskiego w Wielkopolsce*, „Problemy Ekologii Krajobrazu”, nr 27, s. 353–361.
- Ścieżki PPN w mapach Google (b.r.), <https://www.poleskipn.pl/index.php/poleski-p-n-w-mapach-google> [dostęp: 15.11.2024].
- Uglis J., Jęczyk A. (2015), *Agroturystyka jako faktor zrównoważonego rozwoju*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 379, s. 57–66.

Summary

Analysis of the potential for using Poleski National Park land in the context of sustainable development

The Lublin region, especially the Urszulin municipality, is characterized by a rich history and diverse landscape. However, due to the presence of protected areas, employment opportunities are limited, which hampers economic development. In response to these challenges, opportunities for creating green forms of economic activity are being explored, taking into account global trends of social participation. A key element of the proposed development model is effective financial support that can transform constraints into new development opportunities, while preserving the integrity of protected area ecosystems. The purpose of this study was to analyze the potential for the use of Poleski National Park lands in the context of sustainable development.

Keywords: ecological agriculture, Urszulin municipality, Poleski National Park, reduction in unemployment, social enterprise

About the Authors

Anna Kozarska – a student at the University of Life Sciences, studying Production Management and Engineering with a specialized degree in Production and Service Management Engineering. She is interested in effective management in enterprises. She actively participates in the Student Association of Management and Economics, which allows her to gain knowledge about project and process management.

Joanna Siodłowska – a student at the University of Life Sciences, studying Production Management and Engineering with a specialized degree in Production and Service Management

Engineering. She is interested in innovative management solutions, persuasion in marketing and the implementation of artificial intelligence in business processes.

Emilia Osmólska – MA Eng., is a research and teaching assistant at the University of Life Sciences. She is involved in quality management, focusing on the practical implementation of modern methods in the food sector. Through her research activities, she supports the development of innovative practices that combine the requirements of the food industry with the principles of sustainability and quality certification.

Monika Stoma – PhD, DSc, Associate Professor University of Life Sciences, specializes in agricultural engineering and quality management, focusing on industrial organization and optimization of production processes. She has expertise in Product Lifecycle Management (PLM), logistics and sustainable supply chain management.

